

АРХЕОЛОГІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРАДАВНИХ КУЛЬТУР ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Павленко М. Ю.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

This article talks about the archaeological studies of civilizations of the ancient world. In this work, we pay attention to the largest civilization, which is known by humanity. Archeology is a fundamental of historical sciences, but, in most cases, it localized in time and space. Local civilizations are integral systems, which are represented a complex of economic, political, social and spiritual systems and developing according to the specific laws of different age. History is a field of knowledge, as well as a humanities science that deals with the study of a person (his activity, state, worldview, social ties, organizations, etc.) in the past.

Питання про історію культури давніх цивілізацій є доволі проблематичним та об'ємним, тому тут необхідний детальний та поетапний підхід. По-перше, воно безпосередньо пов'язане зі з'ясуванням своїх справжніх коренів і особливостей розвитку своєї цивілізації. У зв'язку з цим набуває гостроти давня полеміка між Сходом та Заходом стосовно провідної ролі в цьому процесі. По-друге, нові відкриття в галузі сучасної археології, геології, палеонтології, географії та ботаніки нерідко ставлять під сумнів або й відверто спростовують традиційні погляди, широко відомі постулати та усталені стереотипи, що призводить до виникнення нових, інколи досить несподіваних фактів про історію культури Стародавнього Світу.

Археологія – галузь історичної науки, що вивчає розвиток людського суспільства у прадавні етапи розвитку загально людської цивілізації (наприклад, докласовий і ранньокласовий періоди) на підставі досліджень археологічних пам'яток – матеріальних свідчень давніх культур. Вона виникла за доби Відродження (XV–XVI ст.) та тісно пов'язана з етнографією, антропологією, лінгвістикою, історичною географією.

Існує багато методів археологічного дослідження, але серед них найважливішими вважаються типологічний, трасологічний та порівняльний. Типологічний метод конкретизує загальнонаукову методику класифікації об'єкта дослідження. Трасологічний передбачає вивчення функції стародавніх знарядь зі слідами спрацьованості. Порівняльний метод має на меті порівняння археологічних знахідок зі зразками етнографічних джерел для визначення функцій археологічних артефактів [1, 4].

За допомогою археології досліджують прадавні цивілізації. Перші з них виникали там, де були сприятливі кліматичні, водні та географічні умови: Стародавній Єгипет (устя річки Нил), Месопотамія (міжріччя Тигру та Євфрату), Стародавня Індія (святі річки Інд та Ганг), Ефіопське і Куршське царства тощо. Поряд із тим, віднедавна, завдяки археологічним експедиціям і знахідкам початку XXI ст., особливо з 2010 до 2017 рр., вітчизняні та закордонні науковці визнають найдавнішою цивілізацією світу Трипільську культуру, знахідки перебування якої знаходяться на території України.

Видатними археологічними пам'ятками Трипільської цивілізації вважають залишки понад 2000 невеликих і гігантських (площею до 450 га) трипільських поселень, також могильників і курганів, велику кількість гончарних виробів. Під час археологічних розкопок, науковці знаходили залишки будівель, різноманітних гончарних виробів з характерними символами, знаряддя праці та зброю, ювелірні вироби, кістки тварин, залишки рослинних культур, в тому числі й пшениці, що вирощували трипільці. Завдяки новітнім технологіям дослідження та датування археологічним знахідок було з'ясовано, що саме трипільська цивілізація є найдавнішою, з усіх відомих, на нашій планеті [2, 3].

Отже, археологія допомагає людині у вивченні історії народів давніх епох – етнокультурного складу населення, рівня виробництва і розвитку продуктивних сил, виробничих відносин і соціального устрою, духовної культури, вірувань, мистецтва. Вчені археологи, розв'язують проблеми, що стосуються вивчення прадавніх культур та цивілізацій. Також археологія допомагає з'ясувати глобальні проблеми, що становлять основу світогляду сучасної людини: проблеми виникнення праці, появи людського суспільства, розвитку виробництва та переходу до відтворюючого господарства, розкладу первісного суспільства та появи держав. Недаремно Михайло Васильович Ломоносов, перший видатний російський вчений-натураліст, енциклопедист, фізик і хімік любив казати що той, хто не знає свого минулого, не має права на майбутнє.

Література:

1. Археологія: від джерел до реконструкцій / НАН України, Ін-т археології; [Акимов Д. В. та ін.; редкол.: Отрощенко В. В. (відп. ред.) та ін.]. – Київ: ІА НАН України, 2011. – 250 с.
2. Відейко М. Ю. Трипільська цивілізація / М. Ю. Відейко. – Вид. 2-ге. – К.: Академперіодика, 2003. – 183 с.
3. Українсько-російський словник історичних термінів і понять / уклад. А. О. Данильєв [та ін.]. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 168 с.
4. Археологія як наука та методи її дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5188662/> (дійсно на 18.02.20).